

Dr. Ferge Zsigmond*

A SZÁMÍTÓGÉPI PROGRAMOK JOGI VÉDELME – A SZÁMÍTÓGÉPI PROGRAMOK „HASZNÁLT” MÁSOLATAINAK NEM EREDETI ADATHORDOZÓKON TÖRTÉNŐ ÉRTÉKESÍTÉSE

A számítógépi programok mindennapi életünkben jelentős, néhány iparágban kiemelkedően fontos szerepet játszanak. Sajátos vonásuk, hogy fejlesztésük jelentős emberi, műszaki és pénzügyi erőforrásokat igényel, miközben az önálló fejlesztésükhöz szükséges költségek töredékéért másolhatók.

Az Európai Unió joga mint jogi keret a számítógépi programok védelme terén egyelőre arra korlátozódik, hogy a tagállamok a számítógépi programokat a szerzői jog alapján irodalmi műként védelemben részesítik, ezen túl arra, hogy kit és mit lehet védelemben részesíteni, a védelemben részesülő személyek milyen kizárólagos jogokkal bírnak bizonyos cselekmények engedélyezése vagy megtiltása érdekében, valamint hogy a védelmi idő milyen tartamú legyen.

A „számítógépi program” fogalma a programok valamennyi formáját magában foglalja, beleértve a hardverbe beépített programokat is. Ezek funkciója abban áll, hogy a számítógépes rendszer többi elemével és a felhasználókkal kapcsolatba lépjenek és azokkal együttműködjenek.

A szerzői jogi védelem magában foglalja az anyagi hordozón rögzített művek terjesztésének engedélyezésére vonatkozó kizárólagos jogot. Az eredeti műnek, illetve többszörözött példányának a jogosult vagy annak hozzájárulásával más által megvalósított első, Európai Unión belüli eladása kimeríti az adott műpéldány EU-n belüli újraeladásának engedélyezésére irányuló jogot.¹

A német és az amerikai jogból eredő jogkimerülés elve arra irányul, hogy egyensúlyt teremtsen a szellemi tulajdon-jogok szükséges védelme – amely jogok főszabály szerint felhasználási monopóliumot biztosítanak a jogosultak számára – és az áruk szabad mozgásának követelményei között. Ez az elv, amely a szellemi tulajdon jogosultjának kizárólagos jogát az e joggal érintett termék első forgalomba hozatalára korlátozza, „azon jogi koncepció ... kifejeződése ... , amely szerint [ez] a jog nem teszi lehetővé valamely eredeti termék terjesztésének megakadályozását azt követően, hogy azt forgalomba hozták”²

* Jogtanácsos, külkereskedelmi szakjogász, fergezs@freemail.hu.

¹ Az Európai Parlament és a Tanács 2009/24/EK irányelve, 2009. április 23., a preambulum 2., 3., 6., 10., 28. bekezdése, kivonat.

² Yves Bot főtanácsnok idézi az indítvány 15–16. lábjegyzetében: 2012. április 24-i Axel W. Bierbach, a UsedSoft GmbH felszámolója kontra Oracle International Corp., C 128/11. sz. ügy, ECLI:EU:C:2012:234, 43. pont. Az elv eredetéről és indokairól lásd *Brigitte Castell: L' „épusement” du droit intellectuel en droits allemand, français et communautaire*, PUF, Párizs, 1989 és *Friedrich-Karl Beier: La territorialité du droit des marques et les échanges internationaux*. *Journal du droit international*, 1971, p. 5.

A belső határok nélküli térség megvalósításának célja az Európai Bíróságot arra indította, hogy ezt a szabályt az Európai Unió jogrendjébe is belefoglalja.

A jogkimerülési szabály szerint ha a szellemi tulajdon-jogok jogosultja az egyik tagállam területén forgalomba hozta termékeit, elveszíti a lehetőséget, hogy hasznosítási monopóliumára való hivatkozással megtiltsa e termékek más tagállamba való behozatalát. E szabály gazdasági indokát az a megfontolás képezi, amely szerint a párhuzamos jogok jogosultja nem húzhat aránytalan hasznot joga felhasználásából, ami akkor lehetne a helyzet, ha e gazdasági előnyből az EU belső határainak minden egyes átlépése során részesülhetne.

Aleksandrs Ranks és Jurijs Vasiļevičs (a továbbiakban: vádlottak) ügyében a Microsoft Corp. (a továbbiakban: Microsoft) szerzői jogi jogosult által, jogainak állítólagos megsértése miatt, a számítógépi programok eredeti adathordozótól eltérő adathordozón rögzített másolatainak értékesítését követően indított büntetőeljárás során a Rīgas apgabaltiesas Kriminālietu tiesu kolēģija (a rigai regionális bíróság büntetőkollégiuma, Lettország) előzetes döntéshozatal iránti kérelmet terjesztett az Európai Bíróság (EUB) elé. Az eljárás formálisan a szerzői jogi védelem alá tartozó alkotások bünszövegségben elkövetett jogellenes értékesítése, más személyek védjegyének szándékos és jogellenes, a törvény által védett jogokat és személyes érdekeket súlyosan megsértő használata, valamint számítógépi programok használt másolatainak nem eredeti fizikai adathordozókon történő, online piacon keresztül értékesítése vonatkozásában bejegyzetlen kereskedelmi tevékenység gyakorlása miatt indult.³

A büntetőjogi jogkövetkezményeket az ügy szerzői jogi összefüggései jelentős mértékben meghatározták. A szerzői jog büntetőeljárás során felvetett sérelmének kérdései a büntetőeljárás további folytatása szempontjából „előkérdésnek” számítottak, hiszen az eljárás további folytatása igen jelentős részben az EUB határozatától függött.

A számítógépi programok szerzői jogi védelme adott esetben nem sértheti az egyéb oltalmi formák alkalmazását. E jogi teljesítmények hatékony védelme érdekében a kapcsolódó jogágak jogkövetkezményei a tényállás összetettségére tekintettel együttesen vagy külön-külön is alkalmazhatóak.

Aleksandrs Ranks és Jurijs Vasiļevičs ügyében a szerzői jogi szabályozás értelmezése húzza meg annak a határait, hogy mely cselekvések vagy magatartások végezhetőek vagy tanúsíthatók a szerző engedélyével, hogy hol vannak a szabad felhasználás határai, illetve honnan valósít meg a cselekvés, magatartás szabálysértési vagy büntetőjogi tényállást.

Az előzetes döntéshozatali eljárás a tagállami bíróságok számára lehetővé teszi, hogy az előttük folyamatban lévő jogvita keretében az uniós jog értelmezésére vagy valamely uniós jogi szabályozás érvényességére vonatkozó kérdést terjesszenek az Európai Bíróság elé, amely a tagállami bíróság előtti jogvitát nem dönti el. Az ügy e határozat alapján történő

³ Az EUB 2016. október 12-i ítélete, C 166/15. sz. ügy, ECLI:EU:C:2016:762 Aleksandrs Ranks és Jurijs Vasiļevičs ellen a Finanšu un ekonomisko noziegumu izmeklēšanas prokuratūra és a Microsoft Corp. részvételével folytatott büntetőeljárásban.

elbírálása a nemzeti bíróság feladata. Az EUB határozata a tartalmilag hasonló kérdésben eljáró más nemzeti bíróságokat is köti.

Abban a kérdésben, hogy a vádlottak követtek-e el és milyen bűncselekményt, sem a büntetőbíróságot, sem az ügyészt a más eljárásban megállapított tényállás, illetőleg az abban hozott határozat nem köti. Jelen esetben azonban az előkérdés tisztázása során hozott határozat megállapításai nem mellőzhetőek, a megállapításaitól való eltérés lehetősége – még a büntetőbíróság indokolása mellett is – meglehetősen korlátozottnak tűnik.

Ez azt jelenti, hogy az ügyben a büntetőjogi felelősség ténybeli és jogi alapja felől csak az erre feljogosított és kötelezett, lett büntetőbíróság határozhat jogerősen, vagyis azt a kérdést, hogy történt-e bűncselekmény, kizárólag a tagállami bíróság – a büntetőeljárás lefolytatása során – jogosult eldönteni. Irányadó ez abban az esetben is, ha az ügyben más hatóság akár a büntetőjogi felelősség alapjául szolgáló tényállás egészéről, akár annak egy részéről már érdemben határozott. Abban az esetben azonban, ha a lényegi kérdések eldöntésének előfeltételére valamilyen előzetes kérdés más hatóság általi – jelen esetben az EUB előzetes döntéshozatali eljárásában történő – elbírálása elengedhetetlen, szükséges, hogy ennek idejére a büntetőeljárás felfüggesztésére kerüljön sor.

Kérdés, hogy adott esetben az előkérdésben döntést hozó EUB határozatában szereplő tényállási elemektől, illetve azok súlyától és az EUB következtetéseitől a lett gazdasági és pénzügyi bűnügyek bírósága, a rigai regionális bíróság büntetőkollégiuma, az eljárás során eltér-e, és ha igen, milyen mértékben.

Az elkövetett cselekmények idején hatályos irányelvről

A lett gazdasági és pénzügyi bűnügyek ügyészségének előzetes döntéshozatal iránti kérelme a számítógépi programok jogi védelméről szóló, 2009. április 23-i 2009/24/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 4. cikk (2) bekezdésének és 5. cikk (1) és (2) bekezdésének értelmezésére vonatkozik. Az irányelv az e területen elfogadott hatályos irányelvekben – így különösen a 91/250/EGK, a 92/100/EGK, a 93/83/EGK, a 93/98/EGK és a 96/9/EK irányelvben – megfogalmazott alapelveken és szabályokon nyugszik, azokat továbbfejleszti, illetve az információs társadalom összefüggésébe helyezi. Rendelkezései – hacsak eltérően nem rendelkezik – a korábbi irányelveket nem érintik. Tárgya a szerzői jog és a szomszédos jogok védelme a belső piac keretében, különös tekintettel az információs társadalomra. A számítógépi program olyan parancsok csoportját jelöli, amelyek célja annak lehetővé tétele, hogy egy számítógép egy adott feladatot vagy funkciót ellásson. Az előkészítő dokumentációt, amennyiben lehetővé teszi egy ilyen program létrehozását, szintén védi a számítógépi programra alkalmazható szerzői jog. A számítógépi programok bármely formában történő kifejezése azokra a kifejezési formákra vonatkozik, amelyek felhasználásuk esetén lehetővé teszik, hogy a számítógépi program ellássa azt a feladatot, amelyre létrehozták. A szerzői jog

olyan mű vonatkozásában alkalmazandó, amely eredeti abban az értelemben, hogy a szerző saját szellemi alkotása.

A vádlottak ügyében a kérdés lényegében az volt, hogy a Microsoft számítógépes programjainak a vádlottakhoz került példányainak, a számítógépi programok eredeti adathordozótól eltérő adathordozón rögzített másolatainak a viszonteladása jogszerű volt-e.

Az EUB elöljáróban emlékeztetett arra, hogy a 2009/24 irányelv – a számítógépi programok jogi védelméről szóló 91/250 irányelvet hatályon kívül helyező 10. cikke – a 11. cikke szerint 2009. május 25-én lépett hatályba. Mivel a vádlottak ellen 2001. december 28. és 2004. december 22. között elkövetett cselekmények miatt indult az eljárás, így a jogvita idején a 2009/24 irányelv még nem volt hatályos, az ügy elbírálására a 91/250 irányelvet kellett alkalmazni. A 91/250 irányelv által elérni kívánt cél a számítógépi programok védelmének biztosítása minden olyan többszörözéssel szemben, amelyet a jogosult nem engedélyezett.

Az irányelv szerint a szerzői jog jogosultját megillető terjesztési jog kimerülésére, a bevezető 4. cikkének (2) bekezdésére, továbbá az e jogosultat megillető kizárólagos többszörözési jog alóli kivételekről rendelkező 5. cikkének (1) és (2) bekezdésére vonatkozó szabályt úgy kell értelmezni, mint amelyek a 91/250 irányelv ezeknek megfelelő rendelkezéseire, annak 4. cikke a) és c) pontjára, valamint 5. cikke (1) és (2) bekezdésére hivatkoznak.

A 4. cikk a) és c) pontja:

„Az 5. és 6. cikk rendelkezéseire is figyelemmel, a jogosult 2. cikk szerinti kizárólagos jogai magukban foglalják az alábbi cselekmények elvégzését vagy engedélyezését:

a) a számítógépi program bármely eszközzel és bármely formában, részben vagy egészben történő tartós vagy időleges többszörözése. Amennyiben a számítógépi program betáplálása, megjelenítése, futtatása, továbbítása vagy tárolása szükségessé teszi az ilyen többszörözést, az ilyen cselekményhez szükséges a jogosult engedélye;

...

c) a számítógépi program vagy másolatai bármilyen formában történő nyilvános terjesztése, beleértve a bérbeadást is. A program valamely példányának a jogosult által vagy az ő hozzájárulásával a Közösségen belül történő első eladása kimeríti az adott példány Közösségen belüli terjesztésére vonatkozó jogot, a számítógépi program vagy valamely másolata további bérbeadásának ellenőrzéséhez való jog kivételével.”

Az 5. cikk (1) és (2) bekezdése:

„(1) Külön szerződéses kikötés hiányában a 4. cikk a) és b) pontjában foglalt cselekményekhez nem szükséges a jogosult engedélye, ha azokra azért van szükség, hogy a számítógépi programot az azt jogszerűen megszerző személy a rendeltetési célnak megfelelően használja, beleértve a hibajavítást is.

(2) Szerződéssel nem zárható ki, hogy a számítógépi program jogszerű felhasználója biztonsági másolatot készítsen, amennyiben az az említett felhasználáshoz szükséges.”

A tényállás

2001. december 28. és 2004. december 22. között az előzetes megállapodás alapján közösen eljáró vádlottak a Soft Home Trading Group képviselőinek adták ki magukat, és az e-Bay-en keresztül, a weboldal által kínált online értékesítési felületen szerzői jogi védelem alá eső számítógépi programok több mint 3000 másolatát értékesítették.

Az értékesített „Windows 95”, „Windows 98”, „Windows 2000 Professional”, „Windows Millenium”, „Windows XP Home 2002”, „Office 2000 Professional”, „Office XP Small Business” és „Office 2003” megnevezésű számítógépi programok szerzői jogi jogosultja a Microsoft.

A nyomozás során bár a vádlottak által az értékesítések során szerzett teljes összeget nem lehetett pontosan megállapítani, azonban bizonyítást nyert, hogy a www.ebay.com weboldal által biztosított „PayPal” fizetési rendszeren keresztül 229 724,67 euró összeget kaptak.

Az értékesítések során a vádlottak eladták többek között:

- a „Windows Millenium Edition” program egy másolatát, amely licencfeltételei szerint kizárólag új számítógéppel együtt értékesíthető („for distribution only with a new PC”);
- a „Windows 2000 Professional OEM” program két másolatát (használati útmutatóval és eredetiségigazolással), amelyek a szakértő szerint a „Microsoft Windows 2000 Professional” program kompaktlemezének és telepítőprogramjának illegális többszörözései;
- a „Windows 98 Second Edition OEM” program harminc másolatát (használati útmutatóval és eredetiségigazolással), amelyek a szakértő szerint a „Microsoft Windows 98 Starts Here 4/98” és a „Microsoft Windows 98 Second Edition” program kompaktlemezének és telepítőprogramjának illegális többszörözései.

A lett gazdasági és pénzügyi bűnügyek ügyészsége kérdése lényegében az volt, hogy a Microsoft számítógépes programjainak a vádlottakhoz került példányainak a számítógépi programok eredeti adathordozótól eltérő adathordozón rögzített másolatainak a viszonteladása jogszerű volt-e. A számítógépi program bármely jogsértő példánya a tagállam jogszabályai alapján lefoglalható.

A vádlottakkal szemben:

- szerzői jogi védelem alá tartozó, a szerzői jogot egyéb módon sértő eszköz révén többszörözött vagy felhasznált tárgyak bünszervezetben történő értékesítése,⁴

⁴ A 2002. október 17-én hatályos lett büntető törvénykönyv 149. cikkének (3) bekezdése.

- más személy védjegyének szándékos és jogellenes használata, ezzel súlyosan sértve a törvény által védett egyéni jogokat és érdekeket,⁵ valamint
- kereskedelmi tevékenység nyilvántartásba vétel nélküli folytatása, ezzel súlyosan sértve a törvény által védett egyéni érdekeket⁶

tényállást megvalósító bűncselekmények elkövetése miatt folyt a büntetőeljárás.

2012. január 3-i ítéletével a Rígas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa (Riga város Vidzeme kerületi bírósága, Lettország) megállapította, hogy a vádlottak a szerzői jog által védett alkotások jogellenes, bünszövetségben elkövetett eladásában, valamint más személy védjegyének szándékos és jogellenes használata bűncselekmény elkövetésben bűnösök, és a kár részleges és az eljárási költségek teljes megtérítésére ítélte őket. A bíróság a kereskedelmi tevékenység nyilvántartásba vétel nélküli folytatása bűncselekményben bűnösségüket nem állapította meg.

A másodfokú ítélet a fellebbezett ítéletnek azt a részét, amelyben a vádlottakat bűnösnek találta – a szerzői jog által védett alkotások jogellenes, bünszövetségben elkövetett eladásában és más védjegyének jogellenes használatában –, valamint a rájuk büntetést kiszabó rendelkezéseket helybenhagyta. Az ítélet ellen az ügyészség és A. Ranks és J. Vasiļevičs is felülvizsgálati kérelemmel élt az Augstākās tiesas Senātsnál (a Legfelsőbb Bíróság Szenátusa, Lettország), amely 2013. október 13-i végzésével hatályon kívül helyezte a Rígas apgabaltiesas Kriminālietu tiesu kolēģija ítéletét, és újbóli tárgyalásra az ügyet a fellebbviteli bíróság elé visszautalta.

Az ügy újbóli vizsgálata során A. Ranks és J. Vasiļevičs kérésére a Rígas apgabaltiesas Kriminālietu tiesu kolēģija a vádlottak és az ügyész által is többször hivatkozott, az EUB UsedSoft-ügyben hozott ítélete⁷ rendelkezéseinek releváns voltát érintő kétségei miatt – a 2009/24 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének és 5. cikke (1) és (2) bekezdésének értelmezésével kapcsolatban – előzetes döntéshozatal iránti alábbi kérdéseivel fordult az EUB-hez.

„1. Valamely személy, aki megszerzett egy [nem eredeti lemezen rögzített], felhasználási engedély tárgyat képező, 'használt' számítógépi programot, amely működik, és amelyet más felhasználó nem használ, a 2009/24 irányelv 5. cikkének (1) bekezdése és 4. cikkének (2) bekezdése alapján hivatkozhat-e az e számítógépi program példányának (másolatának) terjesztéséhez való jog kimerülésére, amely jogot az első vásárló szerzett meg az eredeti lemezre vonatkozó jogok jogosultjától, [ha] a lemez megsérült, amennyiben az első vásárló törölte a program példányát (másolatát), vagy azt már nem használja?

2. Az első kérdésre adandó igenlő válasz esetén, valamely személy, aki hivatkozhat a számítógépi program példányának (másolatának) terjesztéséhez való jog kimerülésére, egy har-

⁵ I. m. (4), 206. cikk (2) bekezdése.

⁶ I. m. (4), 207. cikk (2) bekezdése.

⁷ 2012. július 3-i UsedSoft GmbH kontra Oracle International Corp., C-128/11. sz. ítélet, ECLI:EU:C:2012:407.

madik személy részére nem eredeti lemezen újra eladhatja-e ezt a számítógépi programot a 2009/24 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése és 5. cikkének (2) bekezdése értelmében?”

Az EUB -hez intézett kérdésekről

A lett kormány az eljárás során arra hivatkozott, hogy számára úgy tűnt, hogy A. Ranks és J. Vasiļevičs jogszerűen szereztek meg a szerzői jog által védett alkotásokat, ugyanakkor az eljárás tárgyát képező számítógépi programok nézete szerint hamisítványok. Rámutatott, hogy a „hamisítás” minősítés az EUB által a feltett kérdésekre adott választól függ. Ha az EUB úgy ítélné meg, hogy az alapeljárás körülményei között a másolatok elkészítése és értékesítése nem sérti a többszörözéshez és terjesztéshez való kizárólagos jogot, akkor e másolatokat a nemzeti bíróság a továbbiakban nem tekintheti hamisított másolatoknak. Ezért kétségeit fejezte ki a rigai regionális bíróság büntetőkollégiuma kérdéseinek elfogadhatóságát illetően.

Ennek kapcsán az EUB emlékeztetett arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlatból következik, hogy az EUMSZ 267. cikkben foglalt eljárás keretében egyedül a jogvitában eljáró és a meghozandó bírósági döntésért felelősséggel tartozó nemzeti bíróság feladata, hogy az ügy sajátosságaira figyelemmel egyrészt az előzetes döntéshozatalra utaló határozat szükségességét ítéletének meghozatalához, másrészt az EUB elé terjesztett kérdések relevanciáját megítélje. Mivel a feltett kérdések az uniós jog értelmezésére vonatkoznak, az EUB főszabály szerint köteles határozatot hozni.

Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a nemzeti bíróság által saját felelősségére meghatározott jogszabályi és ténybeli háttér alapján – amelynek helytállóságát az EUB nem vizsgálhatja – az uniós jog értelmezésére vonatkozóan előterjesztett kérdések releváns voltát vélelmezni kell. Az EUB csak akkor utasíthatja el a nemzeti bíróságok által előterjesztett előzetes döntéshozatal iránti kérelmet, ha az uniós jog kért értelmezése nyilvánvalóan semmilyen összefüggésben nincs az alapügy tényállásával vagy tárgyával, ha a kérdés hipotetikus jellegű, vagy ha nem állnak az EUB rendelkezésére azok a ténybeli vagy jogi elemek, amelyek szükségesek ahhoz, hogy az elé terjesztett kérdésekre hasznos választ adhasson.⁸

Az EUB szerint a rigai regionális bíróság büntetőkollégiumának kérdése az, hogy a „használt” számítógépi programok A. Rankshoz és J. Vasiļevičshez került példányainak vizsonteladása a 91/250 irányelv előírásaira tekintettel jogszerű volt-e. Az erre adandó válasz közvetlenül az irányelvnek a szerzői jog jogosultját megillető terjesztési jog kimerülésére vonatkozó szabályt bevezető 4. cikke c) pontjának, továbbá az e jog jogosultja számára biztosított kizárólagos többszörözési jogról és az az alóli kivételekről rendelkező 4. cikke a) pontjának, illetve 5. cikke (1) és (2) bekezdésének az értelmezésétől függ.

⁸ A 2010. október 12-i, Gisela Rosenbladt kontra Oellerking Gebäudereinigungsges. mbH.-ügyben hozott ítélet, C-45/09, EU:C:2010:601, 33. pont.

Az EUB a lett kormány véleménye ellenére az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseket elfogadhatónak ítélte.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Kérdéseivel a rigai regionális bíróság arra kereste a választ, hogy a 91/250 irányelv 4. cikkének *a*) és *c*) pontját, valamint 5. cikkének (1) és (2) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy egy használt számítógépi program nem eredeti fizikai adathordozón rögzített példányát megszerző személy a jogosult terjesztési jogának kimerülésére irányadó szabály alkalmazásában eladhat-e újra egy ilyen példányt, ha egyrészt e program eredeti megszerzőnek átadott eredeti fizikai adathordozója megsérült, és másfelől ha ez az eredeti megszerző törölte az e másolatból meglévő saját példányát, vagy azt már nem használja.

A feltett kérdésekről a tényállás ismeretében úgy tűnhet, mintha az előterjesztő bíróság megfogalmazott kérdéseit a tényállásból felmerülő szerzői jogi kérdésekre való irányultság helyett az EUB által az UsedSoft-ügyben feltett vagy ahhoz hasonló kérdésekre alapozta volna. A tényállás elemei az irányelv fényében nem a jogosult terjesztési jogának kimerülésével kapcsolatos kérdések értelmezése, hanem a szerzői jogi védelem alá tartozó alkotások jogellenes értékesítése, más személyek törvény által védett jogainak és személyes érdekeinek szándékos és jogellenes, súlyosan megsértő használatának irányába mutatnak.

A főtanácsnok, Henrik Saugmandsgaard Øe szerint az EUB elé terjesztett kérdések arra vonatkoznak, hogy fennáll-e a szerzői jogok megsértése, amennyiben a jogosult hozzájárulása nélkül értékesítik számítógépi programoknak a jogosult engedélye nélküli, az eredeti adathordozótól eltérő adathordozón rögzített másolatait (a továbbiakban: nem eredeti másolatok). A feltett kérdések tehát – nézete szerint – nem arra vonatkoznak, amikor a jogosult vagy hozzájárulásával más értékesíti a jogosult vagy engedélyével más által az eredeti adathordozón rögzített másolatokat (a továbbiakban: eredeti másolatok).⁹

A. Ranks és J. Vasiļevičs büntetőügyében a rigai regionális bíróság előtt indult eljárásban az volt a vád, hogy a Microsoft szerzői joga alá tartozó számítógépi programok több ezer nem eredeti anyagi másolatát értékesítették. A vádlottak írásbeli észrevételeikben arra hivatkoztak, hogy a másolatokat olyan vállalkozásoktól, illetve magánszemélyektől vásárolták, akik már nem használták azokat.

A nem eredeti anyagi másolatok értékesítése a jogosult részére a 91/250 irányelv 4. cikkének *a*) és *c*) pontjában biztosított két kizárólagos jogot sérthet:

- a számítógépi program tartós vagy időleges többszörözéséhez és többszörözésének engedélyezéséhez való kizárólagos jogot (a továbbiakban: többszörözéshez való jog), és a

⁹ Henrik Saugmandsgaard Øe főtanácsnok 2016. június 1-i indítványa, C-166/15. sz. ügy, az Aleksandrs Ranks és Jurijs Vasiļevičs büntetőügyével kapcsolatban indult előzetes döntéshozatal iránti eljárásban, 21. pont.

- számítógépi program vagy másolatai bármilyen formában történő nyilvános terjesztéséhez (beleértve a bérbeadást is) vagy terjesztésének engedélyezéséhez való kizárólagos jogot (a továbbiakban: terjesztéshez való jog).

Bár a rigai regionális bíróság büntetőkollegiumának feltett kérdései kifejezetten csak a terjesztéshez való jog kimerülésére utalnak, e kérdések nyilvánvalóan a többszörözéshez való jogtól való eltérést előíró rendelkezésekre, a 91/250 irányelv 5. cikkének (1) és (2) bekezdésére is vonatkoznak.

A főtanácsnok indítványa szerint át kell fogalmazni az EUB elé terjesztett kérdéseket. A kérdést előterjesztő bíróság ugyanis azt kérdezte, hogy a 91/250 irányelv 4. cikkének *a*) és *c*) pontját, valamint 5. cikkének (1) és (2) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy sérti a jogosult többszörözéshez és terjesztéshez való kizárólagos jogát, amennyiben egy felhasználó a jogosult engedélye nélkül másolatot készít a számítógépi programról egy, az eredeti adathordozótól eltérő materiális adathordozóra, és e másolatot a felhasználó a jogosult engedélye nélkül eladja egy másik felhasználónak, ha az eredeti materiális adathordozót megrongálják, és e másolat eladója minden, a birtokában lévő egyéb másolatot használhatatlanná tesz. Másként fogalmazva, nem sérti a jogosult többszörözéshez és terjesztéshez való kizárólagos jogát, ha az eredeti materiális adathordozót megrongálják, és a másolat eladója minden, a birtokában lévő egyéb másolatot használhatatlanná tesz.

Emlékeztetett, hogy az irányelv 4. cikkének (2) bekezdése szerint a számítógépi program valamely példányának a szerzői jog jogosultja által vagy az ő hozzájárulásával az Unión belül történő első eladása kimeríti az adott példány Unión belüli terjesztésére vonatkozó jogot.¹⁰

A szerzői jogról szóló lett törvény, az Autortiesību likums a terjesztési jog kimerítéséről szóló rendelkezése körében megállapítja, hogy az adott műre vonatkozó terjesztési jog e műnek az Európai Unión belül történő első eladása vagy más módon történő elidegenítése időpontjában merül ki, ha azt maga a szerző adja el vagy idegeníti el, illetve ha ez a szerző hozzájárulásával történik. E rendelkezés kizárólag a fizikai tárgyként megvalósuló alkotásokra vagy azok másolataira alkalmazandó.¹¹

Az irányelvi rendelkezésekből az következik, hogy egy számítógépi program adott példányának terjesztéséhez való jog kimerülésére kettős feltétel vonatkozik. Egyrészt hogy a példányt forgalomba hozták (azt a jogosult vagy az ő hozzájárulásával más eladta), és másrészt, hogy e forgalomba hozatal az Unióban történt.¹²

¹⁰ I. m. (3), 26. pont.

¹¹ A lett szerzői jogról szóló törvény, Autortiesību likums, „A terjesztési jogok kimerítése” 32. cikk.

¹² Az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001. május 22-i 2001/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 4. cikke; a 2006. szeptember 12-i Laserdisken ApS kontra Kulturministeriet, C-479/04. sz. ítélet, EU:C:2006:549, 21. pont; továbbá a 2015. január 22-i és a 2006. szeptember 12-i Laserdisken ApS kontra Kulturministeriet, C-479/04. sz. ítélet, EU:C:2006:549, 21. pont; továbbá a 2015. január 22-i Art & Allposters International BV kontra Stichting Pictoright-ítélet, C-419/13, EU:C:2015:27, 31. pont.

A számítógépi programról

A számítógépi program akkor részesül védelemben, ha eredeti abban az értelemben, hogy a szerző saját szellemi alkotása. Annak megállapításához, hogy fennállhat-e ilyen védelem, más, további feltétel nem alkalmazható.

A 91/250 irányelv nem határozta meg a számítógépi program fogalmát, ezért az irányelv által biztosított védelem tárgyának és terjedelmének vizsgálata szükséges.

Az irányelv 1. cikkének (1) bekezdése alapján a számítógépi programok irodalmi műként részesülnek szerzői jogi védelemben. Az irányelv nem tartalmaz semmilyen meghatározást a számítógépi program tekintetében, csak azt tünteti fel, hogy az magában foglalja a programok előkészítő dokumentációját is.

A meghatározás hiánya az uniós jogalkotó kifejezett akaratából fakad. Az irányelvre vontkozó javaslatában az Európai Közösségek Bizottsága rámutatott, hogy „[a] szakértők szerint egy irányelvben szereplő bármiféle meghatározása annak, hogy mi alkot egy programot, szükségképpen elavulttá válik, amennyiben a technológia előrehaladása révén megváltozik a programok jellege ahhoz képest, ahogy azokat ma ismerjük”¹³

Bár az uniós jogalkotó elveti a számítógépi program fogalmának szerepeltetését egy olyan meghatározásban, amely könnyen túlhaladottá válhat, a Bizottság az irányelvre irányuló javaslatában rámutatott, hogy e fogalom olyan parancsok csoportját jelöli, amelyeknek célja, hogy különböző feladatokat végeztessenek el egy számítógép nevű információfeldolgozó rendszerrel. Azt is rögzíti, hogy a technika jelenlegi állása szerint a program szó olyan parancsok csoportját írja le, amelyeknek célja, a program formájától, nyelvétől, jelölésétől vagy kódolásától függetlenül, annak lehetővé tétele, hogy egy számítógép ellásson egy adott feladatot vagy funkciót.¹⁴

A kifejezésnek magában kell foglalnia a programok minden olyan, az ember számára észlelhető vagy a gép számára felhasználható formáját, amelyből kiindulva létrehozták vagy létre lehet hozni azt a programot, amely lehetővé teszi a gép számára funkciója ellátását.

A forráskód és a tárgykód olyan írásos elemek, amelyek a számítógépi program alapját alkotják. A számítógépi program alapja a forráskód, amelyet a programozó szerkesztett. Ez a kód szavakból áll, és az ember számára érthető. Ugyanakkor ezt a gép nem képes végrehajtani. Annak érdekében, hogy erre alkalmassá váljon, bináris formában le kell fordítani a gép nyelvére, legtöbbször 0 és 1 számjegyek formájában. Ez a tárgykód.

E kódok a számítógépi program átiratait jelentik, először az ember, majd a gép számára érthető formában. A programozó elgondolásának kifejeződései, és ennek alapján a 91/250 irányelv által biztosított szerzői jogi védelmet élveznek.

¹³ Az irányelvre irányuló javaslat, „Általános rendelkezések” című első rész, 1.1 pont, első francia bekezdés.

¹⁴ Yves Bot főtanácsnok indítványa a 2010. október 14-i Bezpečnostní softwarová asociace – Svaz softwarové ochrany kontra Ministerstvo kultury C-393/09. sz. ügyben, ECLI:EU:C:2010:816, 47. pont.

E megállapítást megerősíti a TRIPS-megállapodás 10. cikk (1) bekezdésének szövegezése, amely szerint a számítógépes programok a Berni Egyezmény szerinti irodalmi művekként akár forráskód, akár tárgyi kód formában védettek.¹⁵

A 91/250 irányelv tizedik preambulumbekkezdése szerint a számítógépi program funkciója abban áll, hogy a számítógépes rendszer többi elemével és a felhasználókkal kapcsolatba lépjen, és azokkal együttműködjön. Ebből a célból logikai és adott esetben fizikai kapcsolatra és kölcsönhatásra van szükség ahhoz, hogy a szoftver és a hardver valamennyi eleme számára lehetővé váljék, hogy más szoftverrel és hardverrel, valamint a felhasználókkal a célnak megfelelően tudjon működni. Ezután pontosításra kerül, hogy a programnak a szoftver- és hardverelemek közötti efféle összekapcsolódást és kölcsönhatást biztosító részei általában „csatlakozási felületek” (interfész) néven ismertek.¹⁶

Az informatika területén a csatlakozási felület tehát többféle formát ölthet, amelyek két kategóriába sorolhatók: a fizikai kapcsolódási felületekre és a logikai vagy szoftverkapcsolódási felületekre. A fizikai kapcsolódási felületek közé tartoznak különösen az olyan berendezések, mint a számítógép képernyője, a billentyűzet vagy éppen az egér.

A szoftverkapcsolódási felületek között található a kapcsolati csatlakozási felületek, amelyek a szoftveren belül működnek, és lehetővé teszik a kommunikációt az informatikai rendszer más elemeivel, valamint a kölcsönhatási csatlakozási felületek, amelyek közé a grafikus felhasználói felületek is tartoznak.

A számítógépi programra alkalmazható szerzői jog sajátossága abban áll, hogy szemben az e jog által védett egyéb művekkel, amelyek közvetlenül az emberek érzelmeire hatnak, a számítógépi program célja a használat, és a védelem ekként illeti meg.¹⁷

A számítógépi program kifejezésének formájától függetlenül e formának védelemben kell részesülnie attól a pillanattól kezdve, hogy többszörözése magának a számítógépi programnak a többszörözését is eredményezi, így lehetővé téve a számítógép számára, hogy funkcióját ellássa. Az uniós jogalkotó ezt az értelmet kívánta adni a 91/250 irányelv 1. cikke (2) bekezdésének.¹⁸ E dokumentáció tartalmazhat például olyan szerkezetet vagy szerkezeti ábrát, amelyet a programozó készített, és amely alkalmas arra, hogy forráskódba és tárgykódba átírják, ezzel lehetővé téve a gép számára a számítógépi program végrehajtását. Ennek alapján a számítógépi programok bármely formában történő kifejezésének fogalma azokra a kifejezési formákra vonatkozik, amelyek felhasználásuk esetén lehetővé teszik, hogy a számítógépi program ellássa a feladatot, amelyre létrehozták.¹⁹

¹⁵ Az 1994-ben kötött TRIPS-megállapodás, Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, a WTO által adminisztrált nemzetközi egyezmény, mely a tagjai számára minimumszabályokat ír elő.

¹⁶ I. m. (14), 53. pont.

¹⁷ I. m. (14), 59. pont.

¹⁸ I. m. (14), 61. pont.

¹⁹ I. m. (14), 63. pont.

Az „eladás” és a „terjesztés” kifejezés értelmezése

Az EUB korábbi ítéletében már megállapította, hogy az e rendelkezésbe foglalt „eladás” kifejezést tágan kell értelmezni, és az magában foglalja a számítógépi program példánya forgalmazásának valamennyi olyan formáját, amelynek az a jellemzője, hogy a számítógépi program valamely példányán korlátlan időtartamra használati jogot biztosít az adott programmal kapcsolatos szerzői jog jogosultjának a program e példányának gazdasági értékének megfelelő díjazás megszerzését lehetővé tevő vételár megfizetése ellenében.²⁰

Mivel a 2009/24 irányelv szövege 4. cikkének (2) bekezdésében szereplő „eladás” fogalom jelentését illetően semmilyen utalást nem tartalmaz a nemzeti jogokra, így ezt a fogalmat az irányelv alkalmazásában az Unió területén egységesen értelmezendő, önálló uniós jogi fogalomnak kell tekinteni.

Ezt a következtetést támasztja alá a 2009/24 irányelv tárgya és célja is. Az EK 95., illetve az EUMSZ 114. cikkén alapuló (4) és (5) preambulumbekendéséből kitűnő irányelvi cél, hogy a számítógépi programokat illetően megszüntesse a tagállamok jogszabályai közötti, a belső piac működését jelentős mértékben hátrányosan befolyásoló különbségeket.

Az általánosan elfogadott meghatározás szerint az „eladás” olyan megállapodás, amelyvel valamely személy a vételár megfizetése ellenében a tulajdonában lévő anyagi vagy immateriális javakon fennálló tulajdonjogot egy másik személynek engedi át. Vagyis az a kereskedelmi ügylet, amely a 2009/24 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének megfelelően valamely számítógépi program példányára vonatkozó terjesztési jog kimerülésével jár, magában foglalja azt, hogy az e példányon fennálló tulajdonjogot átruházták.

Az EUB Donner-ügyben hozott ítéletében már rögzítette, hogy a „terjesztés” fogalma az uniós jog önálló fogalmának minősül, amelynek értelmezése nem függhet az azokra az ügyletekre irányadó jogtól, amelyek keretében a terjesztésre sor került.²¹

Mivel a szerzők számára kizárólagos jogot biztosítanak műveik eredeti vagy többszörözött példányai adásvétellel vagy más módon megvalósuló nyilvános terjesztésének az engedélyezésére, illetve ennek megtiltására, a védelem alatt álló műre vonatkozó kizárólagos terjesztési jog jogosultja még akkor is megtilthatja, hogy e mű eredeti vagy többszörözött példányát vételre kínálják vagy azt reklámozzák, ha nem bizonyítják, hogy e kínálás vagy reklámozás alapján az Unióban valamely vevő a védelem alatt álló mű példányát megvette.²² Az „adásvétellel megvalósuló nyilvános terjesztés” a 2009/24 irányelv 4. cikkének (1) bekezdése szerinti fogalmának ugyanaz a jelentése, mint a WCT 6. cikkének (1) bekezdése szerinti „nyilvánosság számára adásvétel útján való hozzáférhetővé tétel” kifejezésnek. En-

²⁰ I. m. (7), 49. pont.

²¹ 2012. június 21-én a Titus Alexander Jochen Donner ellen folytatott büntetőeljárásban, előzetes döntéshozatali eljárásban kelt ítélet (Donner-ítélet), C-5/11, EU:C:2012:370, 25. pont.

²² 2015. május 13., a Dimensione Direct Sales Srl, Michele Labianca kontra Knoll International SpA C-516/13. sz. ügy, ítélet, 20. pont.

nek az összefüggésnek a figyelembevételével az EUB azt állapította meg, hogy a nyilvános terjesztést egy sor olyan művelet jellemzi, amely legalább az adásvételi szerződés megkötésétől annak a vásárlóközönség valamely tagja részére történő szállítással megvalósuló teljesítéséig terjed. Ennélfogva a kereskedő felelős az általa vagy az ő nevében lebonyolított minden olyan műveletért, amelynek alapján „nyilvános terjesztésre” kerülhet sor azokban a tagállamokban, ahol a forgalmazott árucikkek szerzői jogi védelem alatt állnak.²³

Az ítélezési gyakorlatból következően nem kizárt, hogy az adásvételi szerződés megkötését megelőző műveletek vagy aktusok is a terjesztés fogalmához tartozzanak, és azok nyilvánvalóan kizárólag csak a szerzői jog jogosultjai számára legyenek fenntartva.

Az EUB Blomqvist-ügyben hozott ítéletének rendelkezései szerint a nyilvános terjesztés fennállását bizonyítottnak kell tekinteni adásvételi és szállítási szerződés megkötése esetében,²⁴ ez az adásvételi szerződésre vonatkozó, az ajánlattevőre kötelező ajánlat esetére is vonatkozik. Az ilyen tartalmú ajánlat a jellegénél fogva az adásvétel megvalósulását előkészítő aktusnak minősül.

Analógia útján ugyanezt az értelmezést kell alkalmazni valamely kereskedelmi aktus esetében, mivel a 2001/29 irányelv 4. cikkének (1) bekezdése szerinti kizárólagos terjesztési jog megsértését valósíthatja meg az a szerzői jogi jogosultsággal nem rendelkező kereskedő, aki a védelem alatt álló műveket vagy azok többszörözött példányait értékesíti, és a megvételükre való ösztönzés céljából azokat – internetes oldalán, címzett reklámküldemények útján vagy a sajtóban – azon tagállam területén található fogyasztók számára reklámozza, amelyben e művek védelem alatt állnak.²⁵

Az EUB a védelem alatt álló mű többszörözött példányai használatának lehetőségére vonatkozó Peek & Cloppenburg-ítéletében megállapította, hogy valamely mű eredeti vagy többszörözött példányának a 2001/29 irányelv 4. cikkének (1) bekezdése értelmében vett nyilvános terjesztésének fogalma e példány tulajdonjogának az átruházását feltételezi, a terjesztési jog megsértése megállapítható, ha e mű eredeti vagy többszörözött példánya tulajdonjogának megszerzését – célzott reklámozás útján – azon tagállam területén található fogyasztók számára kínálják, amelyben ez a mű védelem alatt áll.²⁶

Nem vitatott, hogy a számítógépi program fizikai adathordozón, pl. floppy-n, CD-ROM-on vagy DVD-ROM-on rögzített példányának a szerzői jog jogosultja által az Unióban történő első forgalomba hozatala első eladásnak minősül. A forgalomba hozatalt egyébként is első eladásnak kell tekinteni, mivel a számítógépi program példányának korlátlan használatára vonatkozó engedély ezt az eladást kíséri.

²³ I. m. (21), 26. és 27. pont; a 2014. február 6-i Martin Blomqvist kontra Rolex SA és Manufacture des Montres Rolex, SA., C-98/13. sz. ítélet (Blomqvist-ítélet), EU:C:2014:55, 28. pont.

²⁴ I. m. (23), 29. pont.

²⁵ I. m. (22), 31. pont.

²⁶ I. m. (22), 33. pont; 2008. április 17-i, Peek & Cloppenburg KG kontra Cassina SpA., C-456/06 sz. ügy, ítélet, EU:C:2008:232, 33., 36. és 41. pont.

A UsedSoft-ügyben megállapított tényállás szerint a jogosult internetes oldalán található számítógépi program példányának a vevő szerverére történő letöltése és az e példányra vonatkozó felhasználói licencszerződés megkötése elválaszthatatlan, amely egységet eladásnak kell minősíteni. A számítógépi program példánya letöltésének ugyanis nincs értelme, ha a példányt annak birtokosa nem használhatja. Ezért ezt a két ügyletet jogi minősítésük érdekében együttesen kell megvizsgálni.

Azon kérdést illetően, hogy az érintett kereskedelmi ügyletek magukban foglalják-e a számítógépi program tulajdonjogának átruházását, meg kell állapítani, hogy az, aki letölti az érintett számítógépi program példányát, és aki e példányra vonatkozóan a tulajdonjog jogosultjával felhasználói licencszerződést köt, a vételár megfizetése ellenében e példány használati jogát határozatlan időre megszerzi. A számítógépi program példányának rendelkezésre bocsátása, és az arra vonatkozó felhasználási szerződés megkötése tehát arra irányul, hogy lehetővé tegye a példány vevők általi tartós használatát a vételár megfizetése ellenében, amelynek lehetővé kell tennie, hogy a szerzői jog jogosultja a tulajdonában álló mű példánya gazdasági értékének megfelelő díjazásban részesülhessen.²⁷ Vagyis ezen ügyletek magukban foglalják az érintett számítógépi program példány tulajdonjogának az átruházását.

Ebben a helyzetben közömbös, hogy az érintett jog jogosultja a számítógépi program példányát az internetes oldaláról való letöltés vagy valamely anyagi adathordozó, így CD-ROM vagy DVD útján bocsátotta a vevő rendelkezésére. Ha az érintett jog jogosultja formálisan el is választja a vevőnek az átadott számítógépi program példányának használatára vonatkozó jogát a program példányának anyagi adathordozón való átadásából álló ügylettől, a megszerző szempontjából egymástól elválaszthatatlan marad a számítógépi program ezen anyagi adathordozóról való letöltéséből álló és a licencszerződés megkötéséből álló ügylet. Mivel az a megszerző, aki valamely „anyagi” adathordozó, CD-ROM vagy DVD útján letölti az érintett számítógépi program példányát, és aki megköti az erre vonatkozó felhasználói licencszerződést, a vételár megfizetése ellenében e példányon határozatlan időre használati jogot kap, így ez a két művelet – az érintett számítógépi program valamely anyagi adathordozó útján való rendelkezésre bocsátása esetén – a program példány tulajdonjogának átruházását is magában foglalja.

Ebből következik, hogy a szerzői jog jogosultja, aki e program egy példányát fizikai adathordozón (például CD-ROM-on vagy DVD-ROM-on) a programra vonatkozó korlátlan használati engedély kíséretében az Unióban eladja, nem tiltakozhat e példány későbbi, az azt eredetileg megszerző személy vagy az őt követő megszerzők általi viszonteladása ellen a későbbi átruházást tiltó szerződéses rendelkezések ellenére sem.²⁸

²⁷ I. m. (7), 55. pont.

²⁸ I. m. (7), 77. pont.

A 2001/29 irányelv – e tanulmány bevezetőjében is említett – huszonnyolcadik preambulumbekzdése szerint ugyanis az irányelvben biztosított szerzői jogi védelem magában foglalja az anyagi hordozón rögzített művek terjesztésének engedélyezésére vonatkozó kizárólagos jogot. Az eredeti műnek, illetve többszörözött példányának a jogosult vagy annak hozzájárulásával más által megvalósított első, az Unión belüli eladása kimeríti az adott műpéldány Unión belüli újraeladásának engedélyezésére irányuló jogot. E jog nem merül ki az eredeti műnek vagy többszörözött példányának a jogosult, illetve annak hozzájárulásával más által az Unión kívül megvalósított eladása esetén. Az ezzel összefüggésben értelmezett 4. cikk (2) bekezdéséből kitűnik, hogy e rendelkezés nem enged lehetőséget a tagállamoknak arra, hogy a Közösségen belüli jogkimerülésen túl más jogkimerülési szabályt biztosítsanak.²⁹

Ezt a megállapítást a 2001/29 irányelv 5. cikke megerősíti, amikor megengedi a tagállamoknak, hogy nemzeti jogukban kivételeket, illetve korlátozásokat állapítsanak meg a védelem alatt álló teljesítmények többszörözése, nyilvánossághoz közvetítése, illetve más módon a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétele, valamint terjesztési joga alól. Az 5. cikk egyetlen rendelkezéséből sem következik, hogy a megengedett kivételek és korlátozások a 2001/29 irányelv 4. cikkének (2) bekezdésében foglalt kimerülési szabályra vonatkozhatnak, és így a tagállamok ettől a szabálytól eltérhetnek.

Az EUB szerint ez az értelmezés áll összhangban a 2001/29 irányelv célkitűzésével, amely az első preambulumbekzdés szerint a belső piac mint határok nélküli térség működésének a biztosítását jelenti. Az áruk szabad mozgását és a szolgáltatásnyújtás szabadságát elkerülhetetlenül akadályozná, ha egyes tagállamok biztosíthatnák a nemzetközi jogkimerülést, míg más tagállamokban a terjesztési jogra csak a közösségi jogkimerülés vonatkozna.

A terjesztéshez való jog megsértésének fennállásáról a számítógépi programok nem eredeti materiális másolatainak értékesítése kapcsán

A tényállás és a feltett kérdések vizsgálata során az EUB megállapította, hogy a rigai regionális bíróság büntetőkollégiuma által feltett kérdések nem arra az esetre vonatkoztak, amikor az eredeti megszerző egy használt számítógépi program eredeti fizikai adathordozón rögzített példányát adja el újra, hanem arra, amikor egy használt számítógépi program nem eredeti fizikai adathordozón rögzített példányát olyan személy adja el újra, aki azt az eredeti megszerzötől vagy egy későbbi megszerzötől vásárolta meg.³⁰

Az irányelv/irányelvek értelmezésének kérdése többek között a Microsoft szerzői jogának állítólagos megsértése miatt, számítógépi programok eredeti adathordozótól eltérő

²⁹ A 2006. szeptember 12-i, C-479/04. sz., Laserdisken ApS kontra Kulturministeriet ügy, ítélet, ECLI:EU:C:2006:549, 24. pont.

³⁰ I. m. (3), 31. pont.

adathordozón rögzített másolatainak értékesítését követően indított büntetőeljárással összefüggésben merült fel. A tényállásból ugyanis nem állapítható meg, hogy a jogosulti minőségükre hivatkozó vádlottak, felhasználók, a Microsoft programjaira nézve tulajdonjogot szereztek volna.

***

A. Ranks és J. Vasiļevičs, valamint a Bizottság észrevételeikben azt állították, hogy a terjesztési jog kimerülésének szabályából eredően a számítógépi program nem eredeti fizikai adathordozón rögzített példánya az EUB által a UsedSoft-ítéletben foglalt feltételekre figyelemmel – amennyiben az eredeti fizikai adathordozó megsérült – újra eladható.

E feltételek szerint a program eredeti fizikai adathordozón rögzített példánya eredeti megszerzőjének korlátlan engedéllyel kell rendelkeznie e program használatára, továbbá az említett program valamennyi, birtokában maradó másolatát használhatatlanná kell tennie a program újbóli eladásakor. E feltevések szerint a valamely számítógépi program példányának nem eredeti fizikai adathordozóra való rögzítését a kizárólagos többszörözési jog alóli, az irányelv 5. cikkének (1) és (2) bekezdésében foglalt kivételek teszik lehetővé.

A kivételekkel kapcsolatban emlékeztetni kell arra, hogy a 91/250 irányelv 5. cikkének (2) bekezdése szerint szerződéssel nem zárható ki az, hogy a számítógépi program jogoszerű felhasználója a felhasználáshoz szükséges biztonsági másolatot készítsen. Az irányelv 9. cikkének (1) bekezdése kimondja, hogy minden, az 5. cikk (2) bekezdésével ellentétes szerződéses kikötés semmis. Ebből következően a számítógépi programról biztonsági másolat két feltétel teljesülése esetén készíthető. A másolatot a program jogoszerű felhasználója készítheti el, és a másolat elkészítésének a felhasználáshoz szükségesnek kell lennie. E rendelkezést, mivel a számítógépi programmal kapcsolatos szerzői jog jogosultját megillető kizárólagos többszörözési jog alóli kivételt állapít meg, az EUB ítélkezési gyakorlata szerint megszorítóan kell értelmezni.

Ez a személy ezt a másolatot nem használhatja fel e program használatán, harmadik személy részére történő viszonteladására akkor sem, ha e program eredeti fizikai adathordozóját megkárosította, megsemmisítette vagy elveszítette.

A Microsoft, valamint az olasz és a lengyel kormány észrevételei szerint a számítógépi program példányát korlátlan használati engedély mellett megszerző személy, aki e példányt újra el kívánja adni a szerzői jog jogosultját megillető terjesztési jogok kimerülését követően, [a 91/250 irányelv 4. cikkének c) pontja szerint] e jogosult engedélye nélkül a későbbi vásárlóra nem ruházhatja tovább az elkészített biztonsági másolatot azzal az indokkal, hogy a számára a jogosult által vagy az ő hozzájárulásával eladott eredeti fizikai adathordozót megkárosította, megsemmisítette vagy elveszítette.

E helyen kell rögzíteni, hogy a tényállás szerint A. Ranks és J. Vasiļevičs e számítógépi programok nem eredeti fizikai adathordozón rögzített példányaikat adta el újra. Az ügy

tényállásában nincs részletesebben kifejtve, hogy a vádlottak e programok eredeti megszerzőiként saját maguk készítették-e az újra eladott másolatokat, vagy e másolatokat azok a személyek készítették-e, akiktől a vádlottak a példányokat megszerezték, és hogy ez utóbbi személyek jogszerű eredeti megszerzők voltak-e, vagy sem.

A 91/250 irányelv 4. cikk c) pontjának első mondata szerint sérti a terjesztéshez való jogot, ha a jogosult engedélye nélkül a számítógépi programot vagy másolatait nyilvánosan terjesztik. A tényállás szerint nem vitatott, hogy a vádlottak az *www.ebay.com* weboldal által biztosított online értékesítési felületen a Microsoft engedélye nélkül a számítógépi programok több ezer nem eredeti materiális másolatát értékesítették. Ezek az értékesítések egyértelműen terjesztésnek minősülnek.

E másolatok értékesítése sérti a Microsoft terjesztéshez való jogát, kivéve ha azt bizonyítják, hogy ezek az értékesítések valamely terjesztéshez való jogtól való eltérés jogosultsági körébe tartoznak.

Az eljárás során az előterjesztett észrevételek többségében arra a kérdésre vonatkoztak, hogy az ilyen értékesítések a terjesztéshez való jog kimerülésének az irányelv 4. cikke c) pontjának második mondatában rögzített szabálya alá tartoznak-e.

A kimerülés szabályának a nem eredeti materiális másolatokra való esetleges alkalmazása kapcsán az EUB elé terjesztett észrevételekben három megközelítést lehetett azonosítani.³¹

A Microsoft, valamint az olasz és a lengyel kormány által képviselt (szigorú) megközelítés szerint a nem eredeti materiális másolat soha nem eshet a terjesztéshez való jog kimerülésének körébe, így tehát azt a felhasználó a jogosult engedélye nélkül nem értékesítheti.

A vádlottak és a lett kormány által támogatott (liberális) megközelítés szerint a nem eredeti materiális másolat akkor eshet a terjesztéshez való jog kimerülésének körébe, ha tiszteltben tartják az EUB által a *UsedSoft*-ítéletben rögzített feltételeket:

- a jogosult az eredeti megszerzőnek e példány gazdasági értékének megfelelő díjazás megfizetése ellenében a tulajdonában álló műpéldányon időbeli korlátozás nélkül felhasználói jogot biztosított, valamint
- a nem eredeti materiális másolatot újra eladó eredeti megszerző az újraeladás időpontjában használhatatlanná tesz minden más, a birtokában lévő másolatot.

A Bizottság által javasolt (közbenső) megközelítés szerint az EUB által a *UsedSoft*-ítéletben elfogadott megoldás csak egy konkrét esetben terjeszthető ki a nem eredeti materiális másolatokra, akkor, ha a nem eredeti materiális másolatot megrongálják. A Bizottság álláspontja szerint vitathatatlan, hogy a nem eredeti materiális másolatoknak a 91/250 irányelv 5. cikkében felsoroltaktól eltérő célból történő készítése nem eshet a terjesztéshez való jog kimerülésének körébe. Ugyanakkor a nem eredeti materiális másolat készítése, ha a nem eredeti materiális másolatot megrongálják, a 91/250 irányelv 5. cikke (1) vagy (2) bekezdésének hatálya alá tartozik, amennyiben az szükséges ahhoz, hogy a jogos felhasználó a

³¹ I. m. (14), 34. pont.

másolatot rendeltetési céljának megfelelően tudja használni. A Bizottság ebből azt a következtetést vonta le, hogy az ilyen körülmények között készített nem eredeti materiális másolat – a hivatkozott UsedSoft-ítéletben foglaltak teljesülése esetén – a terjesztéshez való jog kimerülésének körébe eshet.

Az EUB ezeket az érveléseket elutasította. Döntése szerint a terjesztési jog kimerülése magára a számítógépi program példányára és az ahhoz kapcsolódó használati engedélyre vonatkozik, és nem arra a fizikai adathordozóra, amelyen e példányt a szerzői jog jogosultja vagy adott esetben az ő hozzájárulásával másvalaki első alkalommal az Unióban forgalomba hozta.³²

A 2009/24 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése, amely tartalmilag átveszi a 91/250 irányelv 4. cikkének c) pontját, további részletezés nélkül a „számítógépi program valamely példányának első eladására” utal, és egyáltalán nem tesz különbséget a szóban forgó példány anyagi vagy immateriális formája alapján. Ebből az EUB azt a további következtetést vonta le, hogy a terjesztési jog 2009/24 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése szerinti kimerülése a számítógépi program példányának a szerzői jog jogosultja által vagy az ő hozzájárulásával az Unión belül történő első eladása után következik be, függetlenül attól a kérdéstől, hogy az eladás az említett program anyagi vagy immateriális példányára vonatkozik.³³

A számítógépi programmal kapcsolatos szerzői jog jogosultja kizárólagos jogának keretében – saját maga vagy az ő hozzájárulásával forgalomba hozott példányát jogszerűen megszerző személy – e programot a terjesztéshez való jog kimerülésére vonatkozó szabály szerint használtan eladhatja. Feltéve, hogy ez az átruházás nem sérti a jogosult számára biztosított, többszörözéshez való kizárólagos jogot, továbbá hogy a program valamennyi többszörözését a jogosult engedélyezi, vagy e többszörözésre az említett irányelv 5. és 6. cikkében foglalt kivételek vonatkoznak.

***

E körben a tényállítás bizonyításának különös jelentősége van. A főtanácsnok szerint a kimerüléssel kapcsolatos bizonyítási teherről a 91/250 irányelvvel összefüggésben az EUB kifejezetten soha nem döntött. Mindazonáltal a bizonyítási teherre vonatkozó általános elvek szerint a védekezésül felhozott jogalapra hivatkozó felet terheli annak a bizonyítása, hogy az e célból előírt feltételeknek megfelel. A védjegyek területén az EUB ezen elveknek megfelelően már kimondta, hogy a kimerülésre hivatkozó személyt terheli annak bizonyítása, hogy megfelel az e célból előírt feltételeknek.³⁴ E megközelítés a szerzői jog területén is alkalmazhatónak tűnik.

³² I. m. (3), 34. pont.

³³ I. m. (7), 61. pont.

³⁴ I. m. (14), 51. pont.

Vagyis a tárgyi ügyben tehát a nem eredeti materiális másolat megszerzőjének kellene bizonyítania, hogy a vádlottak, a lett kormány és a Bizottság által javasolt feltételek teljesültek, bizonyítékot hozva többek között arra, hogy az eredeti példány megrongálódott, valamint hogy az újra eladó használhatatlanná tett minden, a birtokában lévő egyéb másolatot.

Ez a bizonyítás a megszerző számára nehéz, sőt adott esetben – különösen az eljárásban is szereplő olyan távollevők közötti ügyletek esetében, mint amilyenek az eljárás résztvevői – lehetetlen. Amennyiben a megszerző nem tudja bizonyítani, hogy a vásárolt példány a kimerülés körébe esik, akkor annak a kockázatával szembesül, hogy e jogellenes példányt a 91/250 irányelv 7. cikkének (2) bekezdése alapján akár le is foglalhatják.

A főtanácsnok megállapítása szerint a vádlottak, a lett kormány és a Bizottság által javasolt megközelítés érzékelhetően megnehezítené a hamisított másolatok elleni küzdelmet. A Microsoft által is képviseltnek megfelelően a gyakorlatban gyakran nem lehet megkülönböztetni egy jogszerű [a 91/250 irányelv 5. cikke (2) bekezdésének megfelelően készített] biztonsági másolatot egy hamisított másolattól. Ennélfogva a biztonsági másolatok értékesítésének a vádlottak által javasoltaknak megfelelő engedélyezése a hamisítás elleni küzdelemmel megbízott hatóságoknál jelentős gyakorlati nehézségeket eredményezne.³⁵

E körülményekre figyelemmel a 91/250 irányelv 4. cikkének c) pontját az EUB szerint úgy kell értelmezni, hogy a tényállásbeli körülmények között sérül a jogosult terjesztéshez való kizárólagos joga.

***

Az EUB megállapításai szerint A. Ranksra és J. Vasiļevičsre – bármilyen feltételek mellett szereztek is meg a számítógépi programok általuk újra eladott példányait – a 91/250 irányelv 7. cikke (1) bekezdésének a) és b) pontja vonatkozik, amennyiben megállapítást nyer, hogy számítógépi programok jogsértő példányait hozták forgalomba és kereskedelmi céllal birtokolták.³⁶

7. cikk: A védelemre vonatkozó különleges intézkedések

(1) A 4, 5. és 6. cikk rendelkezéseinek sérelme nélkül a tagállamok nemzeti jogszabályaikkal összhangban rendelkeznek a megfelelő intézkedésekről az alábbi a), b) és c) pontban felsorolt cselekmények bármelyikét elkövető személyekkel szemben:

a) a számítógépi program olyan példányának forgalomba hozatala, amelyről az érintett személy tudta, vagy a kellő gondosság mellett tudnia kellett volna, hogy jogsértő;

b) a számítógépi program olyan példányának kereskedelmi célú birtoklása, amelyről az érintett személy tudta, vagy a kellő gondosság mellett tudnia kellett volna, hogy jogsértő;

³⁵ I. m. (14), 53.pont.

³⁶ I. m. (3), 46.pont.

Az EUB következtetései szerint a számítógépi programok minden egyes, a vádlottak által újra eladott példánya tekintetében annak a megválaszolása, hogy az adott példány [az irányelv 7. cikkének (1) bekezdése értelmében vett] jogsértő példány-e, és ebből a megfelelő következtetések levonása, a kérdést előterjesztő bíróság feladata.

Az EUB UsedSoft-ítéletéből kitűnően azon tény, hogy egy számítógépi program példányának megvásárlója megveszi és letölti a jogosult internetes oldaláról a program e példányát, az irányelv 5. cikkének (1) bekezdése szerinti engedélyezett többszörözésnek minősül, amennyiben e letöltés szükséges ahhoz, hogy e vásárló a programot rendeltetésének megfelelően tudja használni.³⁷

Az EUB ezenkívül kimondta, hogy az első megszerző által megvett és a jogosult internetes oldaláról letöltött számítógépi program példányának viszonteladása esetén e példány új megszerzője, aki a 91/250 irányelv 5. cikkének (1) bekezdése értelmében azt jogszerűen megszerző személy, a számítógépére e példányt szintén letöltheti, mivel e letöltés a számítógépi program szükséges többszörözésének minősül, amely lehetővé teszi, hogy az új megszerző azt a rendeltetési célnak megfelelően használja.³⁸

A UsedSoft-ügy tényállása és összefüggései

Az Oracle International Corp. számítógépi programokat fejlesztett és forgalmazott, jogosultja volt az e programokhoz kapcsolódó szerzői jog alapján fennálló kizárólagos használati jogoknak. Az adatbázisszoftvereket az internetről való letöltés útján terjesztette. A vevő a program példányát közvetlenül az Oracle internetes oldaláról töltötte le. Ezek a programok úgynevezett „kliens–szerver” módon működő programok, amelyekre vonatkozóan a licencszerződésben biztosított felhasználói jog magában foglalja a program példányának a szerveren való tartós tárolásához való jogot, és ezáltal bizonyos számú felhasználó számára a hozzáférhetővé tétel jogát. Szoftverkarbantartási szerződés alapján az Oracle internetes oldaláról az érintett számítógépi programok naprakésszé tett változatai („updates”, frissítések) és a hibaelhárító programok („patches”, hibajavító csomagok) letölthetők. Az érintett számítógépi programokat a vevő kérésére CD-ROM-on vagy DVD-n is rendelkezésre bocsátották. Az Oracle a vitatott számítógépi programokhoz egyenként legalább 25 felhasználóra vonatkozó csoportos licenceket kínált. Ha valamely vállalkozásnak 27 felhasználós licencre volt szüksége, akkor két licencet kell megszereznie.

Az Oracle számítógépi programokra vonatkozó licencszerződései szerint a vállalkozás igénybevevője a kifejlesztett programok és a rendelkezésére bocsátott szolgáltatások tekintetében kifizetésével korlátlan időtartamra, nem kizárólagos, nem átruházható, jogdíjmentes, saját belső szakmai céljaira felhasználási jogot szerez.

³⁷ I. m. (7), 75. pont.

³⁸ I. m. (7), 80. és 81. pont.

A UsedSoft GmbH használt számítógépi programokra vonatkozó licenceket, többek között az Oracle számítógépi programjaira vonatkozó felhasználói licenceket is forgalmazott. A UsedSoft ennek érdekében ezeket a felhasználói licenceket vagy azoknak egy részét akkor szerezte meg az Oracle ügyfeleitől, amikor az eredetileg megszerzett, meghatározott számú felhasználóra vonatkozó licencek az első megszerző igényeit meghaladták.

2005 októberében a UsedSoft „Oracle-akciót” indított, amelynek keretében az alapügyben szóban forgó Oracle számítógépi programjaira vonatkozó, „már használt” licenceket kínált eladásra. Ennek során utalt arra, hogy valamennyi licencjogosultság „naprakész” abban az értelemben, hogy még hatályos az eredeti licencbe vevő által az Oracle-lel kötött karbantartási szerződés, és az eredeti eladás jogszerűségét közjegyzői tanúsítvány igazolja.

A UsedSoft azon vevői, akik még nem rendelkeztek az Oracle érintett számítógépi programjával, a program példányát – ezen használt licenc megszerzését követően – közvetlenül az Oracle internetes oldaláról töltötték le. A számítógépi programmal már rendelkező és további felhasználók számára licenceket vásárló vevők esetében pedig a UsedSoft a számítógépi programot ezen további felhasználók munkaállomására másoltatta át.

Az Oracle keresetet nyújtott be a Landgericht München (müncheni tartományi bíróság) előtt annak érdekében, hogy a UsedSoftot e gyakorlat megszüntetésére kötelezze.

Az Oracle álláspontja szerint a UsedSoft és vevői eljárása sérti a számítógépi programok tartós vagy időleges többszörözésére vonatkozó – a 2009/24 irányelv 4. cikke (1) bekezdése a) pontjának értelmében vett – kizárólagos jogát. Licencszerződéseiből ugyanis az következik, hogy a programokra vonatkozó felhasználói jog „nem ruházható át”, vagyis nézete szerint az Oracle vevői nem jogosultak harmadik személyre átruházni az e programok többszörözésére vonatkozó jogokat.

Az a kérdés merült fel, hogy a 2009/24/EK irányelv 5. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „jogszerűen megszerző személynek” minősül-e az a személy, aki a UsedSoft vevőikhez hasonlóan nem rendelkezik a szerzői jog jogosultja által biztosított, számítógépi programhoz kapcsolódó felhasználói joggal, de a számítógépi program példányának terjesztésére vonatkozó jog kimerülésére kíván hivatkozni.

Az előterjesztő bíróságnak az EUB-hez feltett első kérdése az volt, hogy valamely számítógépi program példányának a szerzői jog jogosultja által engedélyezett, internetről történő letöltése eredményezheti-e, és ha igen, milyen körülmények között az e példányra vonatkozó terjesztési jog kimerülését a 2009/24 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése értelmében.

Az EUB szerint annak meghatározása érdekében, hogy kimerül-e a szerzői jog jogosultjának a terjesztésre vonatkozó joga, meg kell vizsgálni, hogy az e jogosult és a vevője közötti szerződéses viszony – amelynek alapján sor került az érintett számítógépi program példányának letöltésére – a 2009/24 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének értelmében minősíthető-e „a számítógépi program példánya első eladásának”.

Válasza szerint a 2009/24 irányelv 4. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a számítógépi program példányának terjesztési joga kimerül, ha a szerzői jog jogosultja – aki

engedélyezte, akár ingyenesen is, e példánynak az internetről valamely adathordozóra való letöltését – az e példány vételárának megfizetése ellenében a tulajdonában álló műpéldányon időbeli korlátozás nélkül felhasználói jogot is biztosított.

Másik kérdésével az előterjesztő bíróság azt kívánta megtudni, hogy a számítógépi programokra vonatkozó, a UsedSoft által eladottakhoz hasonló, használt licenck meg szerzője a 2009/24 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése szerinti terjesztési jog kimerülése következtében tekinthető-e, és ha igen, milyen körülmények között a 2009/24 irányelv 5. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „jogszerűen megszerző személynek”, akit ez utóbbi rendelkezésnek megfelelően megillet az érintett számítógépi programra vonatkozó többszörözési jog, amely lehetővé teszi, hogy az említett programot a rendeltetési céljának megfelelően használhassa.

Az EUB ítélete szerint a 2009/24 irányelv 4. cikkének (2) bekezdését és 5. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy valamely felhasználói licenc újraeladása esetén – ami magában foglalja a számítógépi programnak a szerzői jog jogosultja internetes oldaláról letöltött példányának újraeladását is –, amely licencet az említett jogosult eredetileg időbeli korlátozás nélkül és műve említett példány gazdasági értékének megfelelő díjazás megfizetése ellenében adta az első megszerzőnek, az említett licenc második megszerzője, valamint a licenc minden további megszerzője hivatkozhat az ezen irányelv 4. cikkének (2) bekezdése szerinti terjesztési jog kimerülésére, ebből következően azokat az ezen irányelv 5. cikke (1) bekezdésének értelmében vett jogszerű megszerzőknek lehet tekinteni, akiket az e rendelkezés szerinti többszörözési jog megillet.

Az EUB következtetései

Az eljárás során az EUB – bár ítéletében gyakran hivatkozott rá, illetve felhasználta – megállapította, hogy az A. Ranks és J. Vasiļevičs-ügy körülményei különböznek az UsedSoft-ítélet alapjául szolgáló ügy körülményeitől.

Az EUB rendelkezésére álló iratokból kitűnik ugyanis, hogy A. Ranks és J. Vasiļevičs az interneten számítógépi programok nem eredeti fizikai adathordozókon található példányait kínálta eladásra, amelyek esetében semmi sem enged arra következtetni, hogy azokat eredetileg a jogosult internetes oldalán vették volna meg és onnan töltötték volna le. Ettől még a terjesztési jog kimerülésének szabálya, valamint a jogosultaknak elismert kizárólagos többszörözési jog szempontjából összehasonlítható azon személy helyzete, aki olyan fizikai adathordozón rögzítetten eladott számítógépi program példányát szerzi meg jogszerűen, mely adathordozó megsérül, megsemmisül vagy elveszett, és azon személyé, aki a számítógépi program interneten vett és onnan letöltött példányának jogszerű megszerzője.

A számítógépi program példányát jogszerűen megszerző személy, aki e program tekintetében korlátlan felhasználói licenccel rendelkezik, azonban nem rendelkezik már az eredeti fizikai adathordozóval, amelyen a példányát eredetileg megszerezte, mivel azt megsemmisí-

tette, megrongálta vagy elvesztette, csupán e tényből fakadóan nem fosztható meg annak a lehetőségétől, hogy az említett példányt használtan harmadik személy számára újra eladja, mivel különben a terjesztési jognak a 91/250 irányelv 4. cikkének c) pontjában meghatározott kimerülése nem érvényesülne hatékonyan.³⁹

Meg kell továbbá állapítani, hogy a számítógépi program használt példányának korlátlan felhasználói licencét megszerző, és e program egy példányát a jogosult internetes oldaláról a terjesztési jog kimerülésének szabályára hivatkozva számítógépére letöltő személynek kell bizonyítania, bármely módon, hogy a szóban forgó licencet jogszerűen szerezte meg.

A UsedSoft-ügyben az előterjesztő bíróság azt kívánta megtudni, hogy a számítógépi programokra vonatkozó, a UsedSoft által használt licenccel megszerzője a 2009/24 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése szerinti terjesztési jog kimerülése következtében tekinthető-e, és ha igen, milyen körülmények között a 2009/24 irányelv 5. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „jogszerűen megszerző személynek”, akit ez utóbbi rendelkezésnek megfelelően megillet az érintett számítógépi programra vonatkozó többszörözési jog, amely lehetővé teszi, hogy az említett programot a rendeltetési céljának megfelelően használhassa.

A 2009/24 irányelv 5. cikkének (1) bekezdéséből kitűnik, hogy külön szerződéses kikötés hiányában a számítógépi program többszörözéséhez nem szükséges a program megalkotójának az engedélye, ha erre a többszörözésre azért van szükség, hogy a számítógépi programot az azt jogszerűen megszerző személy a rendeltetési célnak megfelelően használja, beleértve a hibajavítást is. „A program jogszerűen megszerzett példányának felhasználásához szükséges betáplálás és futtatás ... szerződésben nem tiltható meg.”⁴⁰

Az EUB emlékeztetett arra, hogy a szerzői jog jogosultjának terjesztési joga számítógépi programjának első eladása alkalmával kimerül. Ebből az következik, hogy e rendelkezés értelmében és a későbbi eladást tiltó szerződéses rendelkezések ellenére az érintett jog jogosultja e példány újraeladása ellen már nem tiltakozhat.

Az ügyben megállapított tényállás szerint A. Ranks és J. Vasiļevičs az interneten számítógépi programok nem eredeti fizikai adathordozókon található példányait kínálta eladásra, amelyek esetében semmi sem enged arra következtetni, hogy azokat eredetileg a jogosult internetes oldalán vették volna meg, és onnan töltötték volna le.

Meg kell állapítani, hogy a UsedSoft-ügy tényállásához a vádlottak ügyében megállapított tényállás semmiképpen sem hasonlítható. A vádlottak, a lett kormány és a Bizottság észrevételeikben érvelésüket a UsedSoft-ítélet több részére alapították. Ezen ítélet relevanciájának kérdését a kérdéseket előterjesztő lett regionális bíróság is felvetette.

A tényállásbeli körülmények között a terjesztéshez való jog és a többszörözéshez való jog megsértése fennállásának vizsgálatát követően rá kell mutatni azokra az indokokra, amelyek miatt a UsedSoft-ítélet a vádlottak ügyében csak korlátozott relevanciával bír.

³⁹ I. m. (7), 83. pont.

⁴⁰ 2009/24 irányelv, 13. preambulumbekkezdés.

A UsedSoft-ügyben megállapított tényállás szerint a UsedSoft újra eladta a jogosult Oracle internetes oldaláról letöltött számítógépi programok immateriális másolataira vonatkozó használt felhasználási engedélyeket. Az Oracle kifogásolta ezt a gyakorlatot többek között arra hivatkozva, hogy a terjesztéshez való jog kimerülése nem vonatkozik az ilyen immateriális másolatokra.⁴¹

Az EUB kimondta, hogy a kimerülési szabályt a számítógépi program materiális és immateriális példányaira is alkalmazni kell. Ennek kapcsán rámutatott, hogy a kimerülésnek akkor kell kiterjednie az internet révén letöltött immateriális példányra, ha a jogosult az e példány gazdasági értékének megszerzését lehetővé tevő vételár megfizetése ellenében a tulajdonában álló műpéldányon időbeli korlátozás nélkül felhasználói jogot is biztosított.⁴²

A kimerülési szabály hatékony érvényesülésének megőrzése érdekében az EUB kimondta továbbá, hogy a jogosult többszörözéshez való kizárólagos jogától eltérve az ilyen immateriális példány második megszerzőjének a 91/250 irányelv 5. cikke (1) bekezdésének alkalmazásában joga van arról másolatot készíteni a számítógépén annak érdekében, hogy a programot rendeltetési céljának megfelelően használja.

Az EUB UsedSoft-ügyben hozott döntését az a szándék vezérelte, hogy megőrizze a terjesztéshez való jog hatékony érvényesülését, kiterjesztve annak hatályát a számítógépi programok immateriális másolataira is. Az ellentétes megoldás arra ösztönözte volna a jogosultakat, hogy számítógépi programjaikat immateriális formában terjesszék annak érdekében, hogy a kimerülési szabályt kikerüljék.

A Ranks és Vasilevičs-ügy körülményei érzékelhetően eltérnek az UsedSoft-ítélet alapjául szolgáló körülményektől. Az ügyben az EUB elé terjesztett iratok egyik eleme alapján sem lehet úgy gondolni, hogy a vádlottak a UsedSoft-ítélet tárgyát képező, immateriális példányokhoz tartozó felhasználási engedélyeket adtak volna el. Ellenkezőleg, a tényállás szerint nem volt vitatott, hogy az alapeljárás számítógépi programok nem eredeti materiális másolataira vonatkozott.

Az EUB szerint az UsedSoft-ítéletben elfogadott megoldásra vezető indokok sem ültethetők át a Ranks és Vasilevičs-ügyre. A jogosult hozzájárulásával értékesített eredeti materiális példányok „klasszikusabb” összefüggésében nem áll fenn a terjesztéshez való jog kimerülésére vonatkozó szabály hatékony érvényesülését érintő különös kockázat. A Microsoft nem vitatta, hogy a saját maga által vagy az ő hozzájárulásával eladott számítógépi programjainak eredeti materiális példányaira vonatkozó terjesztéshez való jog kimerülhetett. A UsedSoft-ügyben képviselt álláspontjával ellentétben, a Microsoft a Ranks és Vasilevičs-ügyben nem azt kifogásolta, hogy kialakult az eredeti példányok használt értékesítési piaca, hanem azt, hogy a hozzájárulása nélkül másolt és értékesített példányok használt piaca jött létre.

⁴¹ I. m. (7), 53. pont.

⁴² I. m. (7), 72. pont.

Figyelemmel a Ranks és Vasilevičs-ügy körülményei és a UsedSoft-ítélet alapjául szolgáló körülmények közötti különbségre, tényként kell megállapítani, hogy az UsedSoft-ítélet a Ranks és Vasilevičs-ügyben valóban csak korlátozott relevanciával bír. Tényként kell megállapítani továbbá, hogy a nem eredeti materiális másolatok újraeladásának kérdését az EUB a UsedSoft-ügyben hozott ítéletében nem vizsgálta.

Összefoglalásként, a UsedSoft-ítéletben hozott döntés az uniós jogalkotó által a számítógépi programok immateriális példányaihoz tartozó felhasználási engedélyek eladásának a 91/250 irányelv elfogadása során kifejezetten nem felvázolt sajátos összefüggésére vonatkozik. E sajátos összefüggésen kívül a terjesztéshez és a többszörözéshez való kizárólagos jogokat szabályozó rendelkezések, különösen a 91/250 irányelv 4. és 5. cikke, klasszikus alkalmazásának van helye.

A Ranks és Vasilevičs-ügyben sem a tényállásból, sem az eljárás során tett érdekelti nyilatkozatokból nem állapítható meg, hogy a jogosulti minőségükre hivatkozó vádlottak, felhasználók a programra nézve egyáltalában bármilyen jogot jogszerűen megszereztek volna, így a UsedSoft-ítélet indokaiban említett jogosulti helyzetből fakadó pozíció esetükben nem értelmezhető.

Az EUB értékelése és ítélete

Az EUB szerint annak meghatározása érdekében, hogy kimerül-e a szerzői jog jogosultjának a terjesztésre vonatkozó joga, először is azt kell megvizsgálni, hogy az e jogosult és a vevője közötti szerződéses viszony – amelynek alapján sor került az érintett számítógépi program példányának letöltésére – minősíthető-e „a számítógépi program példánya első eladásának” a 2009/24 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének értelmében. Ugyanakkor emlékeztet arra, hogy a számítógépi program eredeti példánya megszerzője – akinek esetében a szerzői jog jogosultjának terjesztési joga kimerült a 91/250 irányelv 4. cikkének c) pontja értelmében, és aki e példányt használtan újraértékesíti – a jogosultnak a számítógépi programja többszörözésére vonatkozó – ezen irányelv 4. cikkének a) pontja szerinti – kizárólagos joga megsértésének elkerülése érdekében a program példányának viszonteladása időpontjában köteles a program valamennyi rendelkezésére álló példányát használhatatlanná tenni.⁴³ E licenc jogszerű megszerzését bármely módon a számítógépi program használt példányának korlátlan felhasználói licencét megszerző és e program egy példányát a jogosult internetes oldaláról a terjesztési jog kimerülésének a szabályára hivatkozva a számítógépére letöltő személynek kell bizonyítania.

Az EUB szerint a 91/250 irányelv 4. cikkének a) és c) pontját, illetve 5. cikkének (1) és (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy bár a számítógépi program korlátlan használati engedéllyel ellátott példányának eredeti megszerzője jogosult e példányt és engedélyét egy

⁴³ I. m. (7), 70. és 78. pont.

későbbi vásárlónak eladni, az említett program biztonsági másolatát a jogosult engedélye nélkül e későbbi vásárlónak nem adhatja át, ha a példánynak a részére először átadott eredeti fizikai adathordozója megsérült, megsemmisült vagy elveszett.⁴⁴

Amennyiben a számítógépi program jogosult által vagy az ő hozzájárulásával eladott eredeti példányát anyagi hordozón rögzítik, a terjesztéshez való jog kimerülésére vonatkozó szabály csak erre az eredeti materiális másolatra vonatkozik. Az ilyen másolat újraeladója egyebekben köteles használhatatlanná tenni minden, a birtokában lévő egyéb másolatot, különben megsérti a többszörözéshez való jogot. E megközelítés jogi akadályát jelenti a számítógépi programok nem eredeti materiális másolatai használt piaca kialakulásának, de nem gátolja az ilyen piac kialakulását az eredeti példányok tekintetében.

Amennyiben anyagi hordozón az eredeti példányt nem rögzítik, akkor az EUB által a UsedSoft-ítéletben hozott döntést kell alkalmazni a kimerülési szabály hatékony érvényesülésének megőrzése érdekében.

Eképpen az immateriális másolaton fennálló terjesztéshez való jog akkor merül ki, ha a jogosult az e példány gazdasági értékének megszerzését lehetővé tevő vételár megfizetése ellenében a tulajdonában álló műpéldányon időbeli korlátozás nélkül felhasználói jogot is biztosított. Az újraeladó egyebekben köteles használhatatlanná tenni minden, a birtokában lévő egyéb másolatot, különben megsérti a többszörözéshez való jogot. E megoldás lehetővé teszi a számítógépi programok immateriális másolatai használt piaca kialakulását.

Az EUB határozata szerint a számítógépi programok jogi védelméről szóló, 1991. május 14-i, 91/250/EGK tanácsi irányelv 4. cikkének *a)* és *c)* pontját, valamint 5. cikkének (1) és (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy bár a számítógépi program korlátlan használati engedéllyel ellátott példányának eredeti megszerzője jogosult e példányt és engedélyét egy későbbi vásárlónak eladni, az említett program biztonsági másolatát a jogosult engedélye nélkül e későbbi vásárlónak nem adhatja át, ha a példánynak a részére először átadott eredeti fizikai adathordozója megsérült, megsemmisült vagy elveszett.

Befejezés

Az EUB a Ranks és Vasiļevičs-ügyben hozott ítéletével megerősítette, konkretizálta és továbbfejlesztette a hasonló ügyekben már korábban kialakított álláspontját.

Az ítélkezési gyakorlat által kialakított jogkimerülés elvét az uniós jogalkotás elfogadta, és azt számos irányelvbe felvette, többek között a védjegyek,⁴⁵ az adatbázisok,⁴⁶ a növényfajta-oltalmak,⁴⁷ a védelem alatt álló művek bérletére és haszonkölcsönbe adására vonatkozó

⁴⁴ I. m. (3), 57. pont.

⁴⁵ A védjegyekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 2008. október 22-i 2008/95/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv, 7. cikk.

⁴⁶ Az adatbázisok jogi védelméről szóló, 1996. március 11-i 96/9/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv, 5. cikk *c)* pont második mondata.

⁴⁷ A közösségi növényfajta-oltalmi jogokról szóló, 1994. július 27-i 2100/94/EK tanácsi rendelet, 16. cikk.

jog,⁴⁸ az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok és a számítógépi programok esetében.

Az EUB tárgyra vonatkozó ítélkezési gyakorlata a valamennyi szellemi tulajdon-jogra alkalmazható „közösségi jog jogkimerülési elméletét” tükrözi, azonban a szabály alkalmazási feltételei a tagállami szabályozás és hatálya, az egyes élethelyzetek, az érintett szellemi tulajdon-jogok és az azokat szabályozó különös rendelkezések függvényében természetesen változhatnak.

Az a kérdés, hogy a 2009/24 irányelv 4. cikkének (2) bekezdésében megfogalmazott jogkimerülési szabály kiterjedhet-e az internetről letöltött, „használt” szoftverek forgalmazására, jelentős vitákat váltott ki a tagállamokban, különösen Németországban, ami az Egyesült Államokban a „first sale doctrine” digitális környezetben való alkalmazására vonatkozó vitákban is tükröződik.⁴⁹

A jogkimerülés feltétele a „számítógépi program valamely példányának a jogosult által vagy az ő hozzájárulásával az Unión belül történő első eladása. Az EUB állandó ítélkezési gyakorlata szerint az uniós jog összehangolt alkalmazására vonatkozó igényből és az egyenlőség elvéből az következik, hogy az uniós jog rendelkezéseiben szereplő, jelentésükre és tartalmukra vonatkozóan a tagállamok jogára kifejezett utalást nem tartalmazó kifejezéseket az egész Unióban általában egységesen kell értelmezni. Mivel a 2009/24 irányelv nem tesz utalást a nemzeti jogokra a „példány ... eladása” kifejezés vonatkozásában elfogadandó jelentést illetően, ezt a kifejezést az irányelv alkalmazásában az uniós jog egyik olyan önálló fogalmának kell tekinteni, amely fogalmat az összes tagállam területén egységesen kell értelmezni, figyelembe véve többek között az abban használt kifejezéseket és azt a szövegösszefüggést, amelyben az előfordul, valamint ezen irányelv és a nemzetközi jog célkitűzéseit.⁵⁰

⁴⁸ A 92/100 irányelv a bérleti jogról és haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról, 1. cikk (4) bekezdés.

⁴⁹ I. m. (2), 49. pont, 21–22. lábjegyzet, idézi *Peter Bräutigam*: Second-hand software in Europe: thoughts on the three questions of the German Federal Court of Justice referred to the Court of Justice of the European Union. *Computer Law Review International*, 2012. 1. sz., p. 1; *Tjeerd Overdijk, Polo van der Putt, Eva de Vries, Thomas Schafft*: Exhaustion and Software Resale Rights. *Computer Law Review International*, 2011. 2. sz., p. 33; *Simon Frankel, Leslie Harvey*: Will the digital era sound the death knell for the first sale doctrine in US copyright law? *Intellectual Property Magazine*, 2011. március, p. 40.

⁵⁰ C-393/09. sz., a Bezpečnostní softwarová asociace-ügyben 2010. december 22-én hozott ítélet, 30. pont.